

Nahodilost a nutnost v TLP

PH0288 *Tractatus logico-philosophicus*

20. 4. 2010

W. komentář k § 5.552b

Z rozhovoru s M. Schlickem, 2. 1. 1930:

„Jednou jsem ve svém Traktátu řekl: Logika je před Jak, nikoli před Co. Logika závisí na tom, že něco existuje (ve smyslu, že tu něco je), že existují fakty.

Je nezávislá na tom, jak jsou fakty uzpůsobeny, na faktickém bytí.

To, že fakty jsou, nelze popsat žádnou větou.“

„Ich habe in meinem Traktat einmal gesagt: Die Logik ist vor dem Wie, aber nicht vor dem Was. Die Logik hängt davon ab, daß etwas existiert (im Sinne: etwas vorhanden ist), daß es Tatsachen gibt. Sie ist unabhängig davon, wie die Tatsachen beschaffen sind, von dem Sosein. Daß es Tatsachen gibt, das ist durch keinen Satz beschreibbar.“

(Wittgenstein und der Wiener Kreis, s. 77)

Nahodilost a nutnost: 5.634

„Zkoumání logiky znamená zkoumání *všech zákonitostí*. Vně logiky je všechno náhoda.“

„Die Erforschung der Logik bedeutet die Erforschung *aller Gesetzmäßigkeit*. Und außerhalb der Logik ist alles Zufall.“ (6.3)

„A priori pravdivý obraz neexistuje.“

„A priori wahres Bild gibt es nicht.“ (2.225)

„Předmět je to, co je pevné, trvalé, konfigurace je to, co je proměnlivé, netrvalé.“

„Der Gegenstand ist das Feste, Bestehende; die Konfiguration ist das Wechselnde, Unbeständige.“ (2.0271)

Metafyzický subjekt a etické

PH0288 *Tractatus logico-philosophicus*

20. 4. 2010

Metafyzický subjekt a vůle

Filosofické Já (metafyzický subjekt) chápe W. jako vůli:

„Představující si subjekt je zřejmě prázdným bludem. Chtějící subjekt však existuje.

Kdyby nebyla vůle, pak by ani neexistovalo ono centrum světa, které nazýváme Já a které je nositelem etiky.

Dobré a zlé je bytostně jen Já, nikoli svět.

Já, Já je hluboce tajemné!“ (*Deníky* 5. 8. 16)

„[...] Víím, že tento svět je.

Že v něm stojím jako moje oko v zorném poli.

Že je na něm něco problematické, co nazývám jeho smyslem.

Že život je svět.

Že moje vůle proniká svět.

Že moje vůle je dobrá nebo zlá. [...]“ (11.6.16)

Subjekt jako „nositel etického“

- a) „Může existovat nějaká etika, jestliže krom mě neexistuje žádná živá bytost?
- b) Jestliže má být etika něčím základním [etwas Grundlegendes]: ano!
- c) Jestliže mám pravdu, tak k etickému soudu nestačí, že je daný svět.
- d) Tento svět pak není o sobě ani dobrý, ani zlý.
- e) Protože pro existenci etiky musí být lhostejné, zda-li je na světě živá materie či ne. A je jasné, že svět, ve kterém je pouze mrtvá materie, není o sobě ani dobrý, ani zlý, tedy ani svět živých bytostí nemůže být o sobě ani dobrý, ani zlý.
- f) Dobro a zlo vstupuje až prostřednictvím *subjektu* [durch das *Subjekt*]. A subjekt nenáleží ke světu, nýbrž je hranicí světa. [...]
- g) Jsem si vědom totální nejasnosti všech těchto vět.“
(2. 8. 16)

Jak se subjekt vztahuje ke světu?

Metafyzický subjekt nemůže působit na svět jako souhrn faktů, neboť neexistuje žádná nutná (= logická) souvislost mezi metafyzickým subjektem a světem faktů. (6.3, 6.37)

6.373: „Svět je nezávislý na mé vůli.“

6.374: „I kdyby se stalo vše, co si přejeme, byla by to stejně takříkajíc milost osudu, neboť není žádná *logická* souvislost mezi vůlí a světem, která by to zaručovala, a předpokládanou fyzikální souvislost přece nemůžeme sami opět chtít.“

„Jestliže dobré nebo zlé chtění nějak působí na svět, tak může působit jedině na hranice světa, ne na fakty, na to, co nelze jazykem zobrazit, ale je to možné jen v jazyce ukázat.“ (5.7.16)

Subjekt působí na svět – na jeho hranice.
Ale díky čemu/komu? (6.374, 8.7.16)

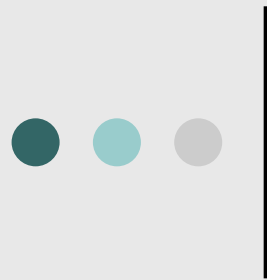

Resumé: Co je metafyzický subjekt?

Metafyzický subjekt, filosofické Já:

- nelze popsat (= není faktem) (5.631)
- jestliže není faktem, pak není ničím ve světě, nemůže tedy být ani tělem nebo duší (5.641)
- přesto o něm lze cosi vypovídat v „nepsychologickém smyslu“, není totiž (zcela) mimo svět, nýbrž je hranicí světa (5.641)
- metafyzický subjekt je zároveň vůlí – působí na svět (6.43)
- nikoli však na fakty, nýbrž na hranice světa (6.373, 6.43)
- vůle je nositelem etického (6.423)
- dobro a zlo jsou „predikáty subjektu, nikoli vlastnosti světa“ (2.8.16)

„Vůle je zaujetím postoje subjektu ke světu.“ (4.11.16)

§ 6.4 a typy vět v TLP

Tři typy vět v TLP:

- nesmyslné: *unsinnige* (věty filosofie, etiky a TLP; 4.003, 6.54)
- beze smyslu: *sinnlose* (věty logiky, 4.461-4.4611)
- smysluplné: *sinnvolle* (mohou být pravdivé/nepravdivé 4.064, 4.2, 2.222; jsou to empirické věty 4, 4.11, 6.53)

„Tautologie a kontradikce nemají smysl [G: postrádají smysl].“

„Tautologie und Kontradiktion sind sinnlos.“ (4.461)

„Tautologie a kontradikce však nejsou nesmyslné; [...]“

„Tautologie und Kontradiktion sind aber nicht unsinnig; [...]“ (4.4611)

Komentář k § 6.42

„Je-li něco dobré, pak je to i božské. V tom je zvláště shrnuta moje etika. Nadpřirozené může vyjádřit jen nadpřirozené.“

Wenn etwas gut ist, so ist es auch göttlich. Damit ist seltsamerweise meine Ethik zusammengefaßt.

Nur das Übernatürliche kann das Übernatürliche ausdrücken.

(10. 11. 1929; VB S. 454; *Rozličné poznámky*. Praha: Mladá fronta. 1993. s. 12)

„Považuji to jistě za důležité, že tomu všemu žvanění o etice – zda-li existuje poznání, hodnoty, zda-li lze etické definovat – učiníme přítrž. V etice vždy dojde k pokusu říci něco, co podstatu věci nevystihuje a ani vystihnout nemůže.“

Ich halte es für sicher wichtig, daß man all dem Geschwätz über Ethik – ob es eine Erkenntnis gebe, ob es Werte gebe, ob sich das Gute definieren lasse etc. – ein Ende macht. In der Ethik macht man immer den Versuch, etwas zu sagen, was das Wesen der Sache nicht betrifft und nie betreffen kann.“ (*Wittgenstein und der Wiener Kreis*, s. 68-69)

Štěstí a etické (6.43)

- a) „Stále znovu se vracím k tomu, že jednoduše šťastný život je dobrý, nešťastný zlý. A když se *nyní* zeptám: ale *proč* mám žít právě šťastně, tak se mi to jeví samo od sebe jako tautologické tázání; zdá se, že šťastný život se odůvodňuje sám, že *je* to jediný správný život.
- b) Toto všechno je v jistém smyslu hluboce tajemné! *Je jasné*, že etika se *nedá* vyslovit!
- c) Mohli bychom však říci: šťastný život se zdá v nějakém smyslu *harmoničtější* než nešťastný. Ale v jakém?
- d) Co je objektivním rysem šťastného, harmonického života? Tady je opět jasné, žádný takový rys, který by se dal popsat, nemůže existovat.
- e) Tento rys nemůže být fyzický, ale jenom metafyzický, transcendentní. Etika je transcendentní.“ (30. 7. 16)